Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr. Wilno, dn. 6 maja 1931 roku. 437.

Treść numeru:

-----ooO§Ooo-----

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

P o s i e d z e n i e k o m i t e t u b a ł t y c k i e g o w P a r y ż u . W dn.5. V.r.b. odbyło się czwarte z kolei posiedzenie komitetu bałtyckiego, poświęcone tym razem Litwie. Przewodniczył prof.Emil Bourgeois, mając po prawej stronie ambasadora Chłapowskiego, po lewej zaś posła litewskiego Klimasa. Przy stole prezydjalnym zajęli m.in.miejsca poseł estoński Pusta, poseł łotewski Szuman i finlandzki Heimann.

Pierwszy przemawiał prof.Bourgeois. Jako historyk podkreślił mówca doniosłość przewrotu, wywołanego przez wielką wojnę, dzięki któremu powstały na gruzach trzech wielkich mocarstw młode demokracje. Jedną z nich jest właśnie Litwa. Przemawiał również poseł litewski Klimas, który wspomniawszy o wielkiej przeszłości historycznej Litwy oraz o odwiecznej jej walce z pangermanizmem i barbarzyństwem wschodniem, podkreślił skromność Litwy, która nigdy nie zamierzała odbudowy swego państwa w granicach 1772. Jedynem jej pragnieniem jest zachowanie swej niepodległości oraz uniknięcia wszelkich komplikacyj w celu dokonania pracy nad konsolidacją państwa i rozwojem do dobrobytu swych obywateli.

E c h a a n k i e t y G a b r y s a w s p r a w i e P r u s W s c h o d n i c h . Jak podaje "Dzień Kowieński"/Nr.98/, drugi zeszyt wydawanego w Genewie przez współpracownika "Rytasa" p.Gabrysa pisma "Revue des nationalités et des minorités nationales" przynosi dalszy ciąg ankiety na temat Prus Wschodnich. W sprawie tej zabiera głos Niemiec z Prus Wschodnich niejaki Otto von Bartenstein, który swe wywody, poparte cyframi i dokumantami kończy następującą konkluzją:

"Najlepsze rozwiązanie problemu Prus Wschodnich polegałoby na przywróceniu Prusom niepodległości i pozwoleniu im na swobodne zawieranie traktatów handlowych z sąsiadami: Polską, Litwą, Łotwą i Estonją. Klauzula bałtycka, obowiązująca pomiędzy państwami bałtyckiemi, mogłaby być zastosowana także w stosunku do niepodległych Prus Wschodnich. Wewnętrzna organizacja Prus Wschodnich mogłaby być wzorowana na Szwajcarji. Ludność niemiecka, polska i litewska utworzyłyby trzy autonomiczne kantony, dzięki czemu każda narodowość byłaby panem z siebie. Aby dojść do takiego wyniku należałoby, aby Berlin uwolnił nas od swej opieki, która staje się coraz bardziej niepotrzebna".

Jak widać z powyższego, zagadnienie Prus Wschodnich staje się coraz bardziej zagadnieniem pierwszorzędnej wagi, którego rozwiązania domagać się zaczynają przedewszystkiem sfery polityczno-gospodarcze Prus Wschodnich.

Odważny i trzeźwy głos p.von Bartensteina nie wymaga specjalnych komentarzy. Jest on wyrazem postępującego zrozumienia, że niema w Europie sprawy "korytarza", jest tylko sprawa Prus Wschodnich. Sprawa ta istotnie domaga się rozwiązania, któreby usunęło realne przyczyny dzisiejszej katastrofalnej sytuacji gospodarczej tej prowincji, sytuacji wytworzonej przedewszystkiem przez sztuczne izolowanie Prus od naturalnych stosunków handlowych i politycznych z sąsiadami.

P r z y j a z d d e l e g a c j i ł o t e w s k i e j n a k o n f e r e n c j ę p r a s o w ą . Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.98/, 9 maja do Kowna przyjeżdża z Rygi delegacja łotewskiego związku pisarzy i dziennikarzy celem wzięcia udziału w litewsko-łotewskiej konferencji prasowej. W skład delegacji wchodzi 17 osób na czele z prezesem związku Skalbe. Delegację do Kowna odprowadzi korespondent Elty w Łotwie p.Kemeżys.

W y j a z d d y r e k t o r a "E l t y" . 1 b.m. udał się do Tallina na kolejną konferencję bałtyckich egencyj telegraficznych Dyrektor "Elty" dr.Turowski.

Propaganda zbliżenia estońsko-litewskiego. Estoński związek młodzieży 3 b.m. urządza w Tallinie wieczór kompozytorów litewskich, w którym weźmie udział również artysta opery litewskiej p.Butenas. Wieczór jest urządzony w celu propagandy zbliżenia estońsko-litewskiego.

Współpraca prasowa między Litwą a Łotwą i Estonją. Jak podaje prasa kowieńska, estoński związek dziennikarzy postanowił zawrzeć układ przyjaźni z litewskim związkiem dziennikarzy. Do komisji litewsko-estońskiego zbliżenia prasowego wchodzą: przedstawiciel organu związku gospodarzy "Kaia" Oiderman, przedstawiciel pisma obecnego estońskiego ministra Spraw Zagranicznych "Postimes" Jaikas oraz przedstawiciel największego dziennika estońskiego "Paewahlet".

Jak donosi korespondent ryski "Elty", łotewski związek dziennikarzy postanowił wysłać zaproszenie do litewskiego związku dziennikarzy z prośbą o wydelegowanie jednego z członków związku na letni pobyt do zamku dziennikarzy łotewskich Siguldy.

Narada litewskiego Gabinetu Ministrów, w aktualnych sprawach litewskiej polityki zagranicznej. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.99/, odbyła się dnia 2.V.r.b. narada litewskiego Gabinetu Ministrów w sprawie aktualnych kwestyj litewskiej polityki zagranicznej. W naradzie wzięli udział premjer Tubelis, minister Spraw Zagranicznych Zaunius, minister Sprawiedliwości Żyliński i gubernator kłajpedzki Merkis. Na naradzie rozważono kwestję stosunków niemiecko-litewskich, sytuacji politycznej w kraju Kłajpedzkim, nadchodzącej sesji Rady Ligi Narodów i litewsko-polskiego zatargu w Trybunale Najwyższym w Hadze.

Wejście w życie 5-ciu konwencyj litewsko-łotewskich. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.99/, w dn.2-goV.r.b. w litewskiem Ministerstwie Spraw Zagranicznych nastąpiła wymiana dokumentów ratyfikacyjnych: 1/Litewsko-łotewskiej konwencji o współpracy i likwidacji granicznych własności ziemskich, 2/ Litewsko-łotewskiej konwencji o wspólnem korzystaniu z wód granicznych w dziedzinie rybopóstwa, 3/ Litewsko-łotewskiej konwencji szkolnej, 4/ Litewsko-łotewskiego porozumienia w sprawie konserwacji : znaków granicznych i 5/ Litewsko-łotewskiej konwencji w sprawie wzajemnej wymiany wydawnictw drukowanych na koszt rządowy.

Niezadowolenie Litwinów pruskich z konsula litewskiego. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.99/, Litwini zamieszkali w Prusach złożyli Prezydentowi Republiki, Prezesowi Ministrów i Ministrowi Spraw Zagranicznych skargę na litewskiego konsula w Tylży Jatulisa z powodu tego, iż zbyt mało dba on o litewskie interesy w Prusach Wschodnich.

Przyjazd działacza czechosłowackiego. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.99/, przybył do Kowna z Czechosłowacji dr.Piotr Zenkl, który jest prezesem centralnej komisji opieki społecznej miasta Pragi oraz wybitnym czechosłowackim działaczem w dziedzinie opieki społecznej. Do Kowna dr.Zenkl przybył na zaproszenie litewskiego Związku opieki nad matką i dzieckiem.

Bolączki szkolne Litwinów pruskich. Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.97/, zamieścił organ Litwinów pruskich "Naujasis Tilžes Keleivis" /Nr.33/ odezwę do Litwinów z Wielkiej Litwy i Ameryki, z prośbą o poparcie materjalne towarzystw litewskich w Prusach Wschodnich, które trudnią się zakładaniem szkół prywatnych i ogródków dziecinnych dla zaspokojenia potrzeb oświatowych 60 tysięcy Litwinów pruskich, mówiących po litewsku.

Z życia Litwinów pruskich. Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.97/, powołując się na "Naujasis Tilžes Keleivis", towarzystwa litewskie w Prusach Wschodnich, a więc towarzystwo "Kultury",

"Rada Szkolna", Towarzystwo Spiewaków, Towarzystwo "Pomocy" i Towarzystwo "Prasy" zdobyły się ostatnio na stały lokal,w którym się będą odbywały w przyszłości zebrania w Tylży.

"L i e t u v o s A i d a s" a ł o t e w s k i "S o c j a l d e m o k r a t s . W związku z wystąpieniami łotewskiego Socjaldemokratsa, który stale zwalcza obecny rząd litewski, jako "faszystowski", "Lietuvos Aidas" nazywa wystąpienia te donkiszotyzmem i stwierdza niepopularność oszczerczych napaści"Socjaldemokratsa" wśród sfer łotewskich.

S p r a w a A n s c h l u s s u w u j ę c i u "L i e t u v o s A i d a s a". "Lietuvos Aidas" w Nr.97 w artykule p.t. "Pomost czy b a r j e r a" rozważa możliwości Anschlussu, zaznaczając, że szczególnie ważną rolę w tej sprawie odegrywują Węgry, jako kraj bezpośrednio zainteresowany.

II. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE.

"R y t a s" o p o l i t y c e g o s p o d a r c z e j r z ą d u l i t e w s k i e g o".

"Rytas" Nr.96 z dn.30.IV.1931 r. Artykuł p.t. "Polityka gospodarcza" Streszczenie:

Rząd litewski szuka intensywnie środków, ażeby pokryć zbyt wielkie wydatki budżetowe i w tym celu stosuje wzwyżki celne. W związku z tem "Lietuvos Aidas" wyraził zadowolenie, twierdząc, że cła litewskie w stosunku do ceł państw sąsiednich nie są wysokie i że produkcja litewska znajduje rynki zbytu zagranicą.

Czy jednak istotnie tak jesty jak twierdzi "Lietuvos Aidas"? Czy aby nie dałoby się o "Lietuvos Aidasie" powiedzieć, że "jajo jest mędrsze od kury"? Przecież minister Aleksa w przemówieniu swem na zebraniu Izby Rolniczej wyraźnie powiedział, że las i len stanowiły dawniej połowę eksportu litewskiego i że w 1930 r. eksport tych dwóch przedmiotów zbytu jest mniejszy eksportu 1929 r. o 50 milj.litów.

Cła litewskie w porównaniu z cłami państw sąsiednich istotnie nie są zbyt wysokie. Tak np.cła łotewskie stanowią 15% wartości importu, zaś cła estońskie - 22%, podczas gdy cła litewskie - 19%. Temniemniej zwrócić uwagę należy na zdolność płatniczą konsumentów litewskich. Jak wiadomo zdolność ta nie jest wielka, a podwyżka ceł jeszcze bardziej ją ogranicza. Dająca się w ostatnich czasach zauważyć w rolnictwie litewskiem wybitna ekstensyfikacja jest symptomem zmniejszenia się zdolności płatniczej.

Cła stanowią dla Litwy główne źródło dochodów budżetowych. Zdaniem "Lietuvos Aidasa", litewskie stawki celne są jeszcze zbyt niskie. Czy jednak "Lietuvos Aidas" zdaje sobie sprawę należycie z sytuacji rolnictwa litewskiego? Litewski system podatkowy jest naogół chaotyczny. Mniej zarabiający płacą tyleż podatków co i zamożniejsi, rolnicy płacą jednakowe podatki odpowiednio do ilości hektarów ziemi, mimo że dochody mogą być różne i t.p. Jeżeli zaś chodzi o wydatki państwowe, to wielki znak zapytania, czy są one czynione celowo, ażeby przynajmniej w przyszłości pokryć straty i ulżyć obywatelom.

Ekonomista litewski p.A.Rimka wyliczył, że czysty zysk narodu litewskiego wynosi 1.266,9 milj.litów. Według obliczeń p.Rimki podatki pochłaniają 18,2% czystego zysku narodowego /podatki państwowe 14,6% i podatki samorządowe 3,6%/. Mimo więc, że zysk narodowy obliczony został dosyć optymistycznie, jasną jest rzeczą, że kraj płaci bardzo wysokie podatki. Takie Niemcy z uwzględnieniem reparacyj płacą 22% zysku narodowego, Francja - 17,8%, Stany Zjedn.Am.Półn. zaledwie 10,5%.

Innemi słowy niema co się chwalić niewielkiemi podatkami i sytuacją ekonomiczną kraju. Przeciwnie skonstatować należy, iż

gospodarka litewska znajduje się w położeniu nader opłakanem.Kraj zaczął iść w kierunku szkodliwym. Brak jest realnej podstawy ażeby mówić o jakichś rezerwach w celu zwiększenia dochodów budżetowych.

Sprawdzianem każdej polityki gospodarczej jest istotna, nie zaś wyimaginowana sytuacja gospodarcza kraju.

K r o n i k a .

S p r a w a i m i g r a c j i n a L i t w i e .Jak podaje "Rytas" /Nr.96/, liczba obcokrajowców na Litwie według danych statystycznych wynosi 17.488 osób, czyli 1 % całej ludności. Wśród obcokrajowców znajduje się 53 lekarzy, 30 inżynierów, 131 techników, 626 nauczycieli, duchownych i urzędników państwowych, 2.191 rzemieślników i 13.069 robotników, rolników i t.d.Obliczono, że obcokrajowcy ci wywożą rocznie około 30 milj.litów z granic Litwy.

W związku z tem radzi "Rytas. położyć kres imigracji, twierdząc, że conajmniej 10.000 obcokrajowców możnaby bez żadnych wstrząsów zastąpić Litwinami.

D o k o ł a b u d o w y c u k r o w n i w M a r j a m p o l u . Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.98/, gmach cukrowni w Marjampolu jest już wzniesiony do okien. Do fabryki będą prowadziły trzy rozgałęzienia linji kolejowej. Fabryka będzie czynna trzy miesiące w roku. W czasie kampanji będzie trwała bez przerwy na trzy zmiany po 150 robotników w każdej.

S p ł a w d r z e w a p o N i e m n i e . Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.96/, spław papierówki po Niemnie wyniósł w 1930 r. 115.615 metrów sześć. /na sumę 5.801.754 lt./, czyli o 15 tys. mtr.sześć. więcej, niż w 1929 r.

W zestawieniu ilości drzewa spławionego w 1930 r. z drzewem spławionym w 1926 r. ilość ta wzrosła czterokrotnie. Naogół eksport drzewa obrobionego zagranicę co rocznie wzrasta, zaś drzewa nieobrobionego maleje.

P r o d u k c j a w ó d k i i s p i r y t u s u n a L i t w i e. W styczniu i lutym r.b., jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.96/, produkcja państwowego monopolu wódczanego przedstawiała się w styczniu i lutym r.b. jak następuje: rejon kowieński 40 st.-395.000 ltr.95 st. -9.000 lt.; rejon poniewieski 40 st.- 246.315 ltr, 95 st.- 35.800 lt; rejon telszewski 40 st. - 106.406 lt., 95 - 9.271 litrów, rejon wyłkowyski 40 st.-135.150 litrów; 95 st.- 4.570 ltr. Ogółem wyprodukowana 40 - 882.971 litrów, 95 st. - 58.641 litrów. W styczniu i lutym 1930 r. wyprodukowano 45 st.- 928.495 litrów, 95 - 57.475 litrów, zaś w 1929 r.: 45 st.- 972.882 litrów, 95 st. - 31.363 litry.

P r o d u k c j a w y r o b ó w j e d w a b n y c h n a L i t - w i e . Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.97/,, założona została w Kownie 29 października 1930 r. fabryka przetworów jedwabiu pod nazwą "Tkaniny kowieńskie". Fabryka liczy 29 warsztatów i zatrudnia 11 specjalistów obcych oraz 140 robotników. Fabryka produkuje następujące tkaniny jedwabne: Fai de Chin, Crepe de Chin, Crepe de Marokin, Crepe de Satin, Crepe d'Amur, Crepe de Georget, Crepe de Romaine, Crepe de Velutin, Crepe d'Oriental, Flamengo, Lovable i t.d.

P r o d u k c j a p i e k a r n i m e c h a n i c z n e j "P a - r a m a". Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.97/, wielka piekarnia mechaniczna "Parama" istniejąca już 13-ty rok rozwija coraz bardziej swą produkcję. Tak więc w dn.1-go stycznia 1920 r. bilans parmy wynosił 34 tys.litów., zaś w r.b. - 2.518.792 lit. "Parama" produkuje pieczywo według wskazań najnoweszej techniki. Wielki piec, jaki obecnie ma zamiar "Parama" uruchomić, produkować będzie dziennie 30 tys.kg.chleba. Liczba udziałowców w "Paramie" wynosić ma w r.b. około 10 tys.osób.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNETRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Odpowiedź "Lietuvos Aidasa" na krytykę opozycji w zakresie polityki zagranicznej rządu.

"Lietuvos Aidas" Nr.96, Artykuł p.t."Krytyka słów i faktów". Streszczenie:

Opozycja zarzuca częstokroć rządowi litewskiemu, że stosunki Litwy z sąsiadami się pogorszyły, że zawarto niefortunne traktaty i t.d. Krytyka taka nie jest jednak rzeczowa. Tak np.jeżeli chodzi o państwa nadbałtyckie to zapoczątkowane w 1920-21 r. zbliżenie utknęło potem w ciągu pięcioletnich rządów sejmowych na martwym punkcie. W międzyczasie zakorzeniły się nad Bałtykiem wpływy polskie i wskutek tego stosunki Litwy z pozostałemi państwami nadbałtyckiemi uległy zmianie na gorsze. Dopiero rząd obecny powstrzymał ten szkodliwy proces i dokonał zwrotu ku lepszemu. Podpisano z Łotwą ugodę handlową oraz szereg innych traktatów, które bardzo oba kraje zbliżają. Dzisiejsze stosunki litewsko-łotewskie bez porównania są lepsze, niż parę lat temu.

Podpisano również prowizoryczny traktat handlowy z Estończykami i opracowano projekty innych traktatów. Szkodliwe dla Litwy wpływy zmalały nietylko w Rydze, lecz także w Tallinie i Helsingforsie.

Traktat podpisany z Rosją zobowiązuje w dalszym ciągu. Stosunki ekonomiczne się rozwijają. Twierdzenie, jakoby Rosja popierała dawniej Litwę w sprawie Wileńskiej i Kłajpedzkiej, zaś obecnie popierać przestała jest bezpodstawne. Rosja w dalszym ciągu w sprawie Wileńskiej trzyma się traktatu moskiewskiego i w żadnym wypadku nie ujawniła zmiany swego stanowiska. Co się tyczy Kłajpedy, nie miała Rosja obecnie, ani też dawniej okazji do zajęcia takiego czy innego stanowiska. Zresztą Rosja nie należy do Ligi Narodów i nie podpisywała konwencji kłajpedzkiej.

Stosunki z Niemcami nie uległy zmianie na gorsze. Tarcia w dalszym ciągu istnieją. Rzecby można nawet, że dawniej ton not wymiennych był ostrzejszy niż obecnie. Zresztą objawy podobne są między sąsiadami nieuniknione.

Opozycja lubi wytykać podpisanie traktatu handlowego z Niemcami w 1928 r. Traktat ten nie jest jednak niczem gorszem od traktatu z 1923 r.Oczywiście traktat z 1928 r. nie jest idealny, lecz jak zwykle przy kompromisach zgodzić się trzeba na ujemne i dodatnie strony danego paktu.

Wogóle twierdzenie opozycji o pogorszeniu się stosunków z innemi państwami są zupełnie nieuzasadnione.

Kronika

Wybory do samorządów. W dn.2.V. 1931 r. został ogłoszony dekret, na mocy którego termin wyborów do samorządu na całem terytorjum Litwy został wyznaczony na dzień 15 czerwca r.b.

Dzień 1-go maja w Kownie. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.98/, w Kownie i na prowincji dzień 1 maja minął spokojnie. Wypadło jedynie skontrolować dokumenty u kilku podejrzanych osób.

Z okazji 1 maja w uniwersytecie w wielkiej auli odbył się wiec, na którym przemawiali: prof.Purenas, inżKajrys, oraz studenci Frank po żydowsku i Joffe po rosyjsku. Po zakończeniu wiecu zgromadzeni odśpiewali w jęz.litewskim Międzynarodówkę.

Na prowincji wczoraj wszystkie przedsiębiorstwa pracowały. W Kownie czwarta część przedsiębiorstw nie była czynna.

B7